

REVIEW

JAK RODINÁM KOMPENZOvat SJEDNOCENÍ DPH: SLEvit PRACUJÍCÍM, NEBO PŘIDAT NEJCHUDŠÍM?

How to compensate families for the VAT unification: to reduce tax in employed people or to increase allowances in the poorest ones?

Petr Janský¹, Klára Kalíšková²

¹Národohospodářský ústav AVČR, v. v. i., a Institut ekonomických studií, Fakulta sociálních věd, Univerzita Karlova v Praze

²CERGE-EI, společné pracoviště Centra pro ekonomický výzkum a postgraduální vzdělání Univerzity Karlovy a Národohospodářského ústavu AVČR, v. v. i., Praha

Summary

Social and tax policies in the Czech Republic are interconnected in a number of dimensions including the redistribution and thus, they considerably participate in the measure of the redistribution. In the article presented here, we analyze particular interactions between social and tax policies with a regard to changes in the measure of the redistribution and with putting emphasize on planned changes in the value added tax (VAT) and policies aimed at supporting families and children. In the main part of the article, we estimate impacts of compensations for the VAT unification in families with children to be of 17.5% and evaluate an increase in the tax reduction by 150 CZK per child monthly since 2012 and possible alternatives. In this way, we present an extension and continuation of estimates of impacts of the VAT unification at 17.5% in IDAE studies at CERGE-EI, which will reduce realistic incomes of households on average by about 0.8%, i.e. 200 CZK monthly during a long-term period. According to our estimate, compensatory provisions of the government would reduce the proportion of households negatively affected by the VAT unification from 80 to 65% and the drop in realistic incomes would be essentially compensated in families with children (households with children would lose 35 CZK monthly on average). However, the increase in the tax reduction does not sufficiently compensate the poorest families, since it mainly helps families with employed parents. The main advantage of this mechanism is, however, the fact that it affects a great proportion of households with children in general. We furthermore analyze the increase in children's allowances as an alternative form of the compensation of families with children. It would more positively affect the poorest families, but it exerts impacts on a lower percentage of families with children. A combination of the increase in the tax reduction per child by 120 CZK and increase in children's allowances by 115 CZK makes it possible to combine advantages of the two compensatory mechanisms without changing costs paid from the state budget compared to the governmental proposal of the increase in the reduction in tax per child by 150 CZK. This combined proposal at least partially compensates 99% of all the families with children and sufficiently protects even the poorest families.

Key words: social policy – tax policy – value added tax – families with children – children's allowances – reductions in tax

Souhrn

Sociální a daňové politiky jsou v České republice provázány v řadě dimenzí včetně té redistribuční a tedy, že se významně podílejí na míře přerozdělování. V tomto článku analyzujeme konkrétní interakce sociálních a daňových politik s ohledem na změny míry přerozdělování a s důrazem na plánované změny daně z přidané hodnoty (DPH) a politik na podporu rodin a dětí. V hlavní části článku odhadujeme dopady kompenzační sjednocení sazeb DPH na 17,5 % rodinám s dětmi a vyhodnocujeme zvýšení slevy na dani za dítě o 150 Kč měsíčně od roku 2012 a jeho alternativy. Rozšiřujeme a navazujeme tak na odhady dopadů sjednocení DPH na 17,5 % ve studiích IDEA při CERGE-EI, které sníží reálné příjmy domácností v průměru dlouhodobě zhruba o 0,8 % a tedy 200 Kč za měsíc. Odhadujeme, že kompenzační opatření vlády by snížila podíl domácností negativně zasažených sjednocením DPH z 80 na 65 % a pokles reálných příjmů by rodinám s dětmi v průměru v podstatě kompenzoval (domácnosti s dětmi by v průměru ztratily 35 Kč měsíčně). Zvýšení slevy na dani za dítě však nedostatečně kompenzuje nejchudší rodiny, protože přispívá hlavně rodinám s pracujícími rodiči. Hlavní výhodou tohoto mechanismu je ale to, že celkově ovlivňuje velký podíl domácností s dětmi. Dále analyzujeme zvýšení přídatků na děti jako alternativní formu kompenzace rodin s dětmi. Ta by pozitivněji ovlivnila nejchudší rodiny, má však dopad na menší procento rodin s dětmi. Kombinace zvýšení slevy na dani za dítě o 120 Kč a přídatků na děti o 115 Kč umožňuje spojit výhody obou kompenzačních mechanismů při stejných nákladech pro státní rozpočet jako vládního návrhu zvýšení slevy na dani za dítě o 150 Kč. Tento kombinovaný návrh alespoň částečně kompenzuje 99 % všech rodin s dětmi a zároveň více než dostatečně chrání i nejchudší rodiny.

Klíčová slova: sociální politika – daňová politika – daň z přidané hodnoty – rodiny s dětmi – přídatky na děti – slevy na dani

ÚVOD

Vládní koalice schválila zvýšení snížené sazby daně z přidané hodnoty (DPH) na 14 % od tohoto roku a sjednocení sazeb DPH na 17,5 % od roku 2013.¹ Debata týkající se sjednocení DPH je od počátku provázána záměrem kompenzovat toto sjednocení rodinám s dětmi. Vláda společně se sjednocením sazeb DPH schválila návrh kompenzovat rodiny s dětmi prostřednictvím zvýšení slevy na dani za dítě o 150 Kč měsíčně.

Debata ohledně vhodného kompenzačního nástroje by však měla být provázána rozhodnutím, zda chceme především kompenzovat rodiny s nižšími či vyššími příjmy a rodiny s jedním či více dětmi. Volba vhodného kompenzačního nástroje by tedy měla vycházet z podrobné analýzy relativních dopadů kompenzace.

V této studii se zabýváme vládním návrhem kompenzace, ale také alternativními kompenzačními nástroji, u kterých analyzujeme jejich dopady (společně s dopady sjednocení DPH na 17,5 %) na různé skupiny domácností

s dětmi. Mezi základní kompenzační nástroje rodin s dětmi patří sleva na dani za dítě a přídatky na děti.² Tyto kompenzační nástroje se v první řadě liší ve svých distribučních dopadech na různé typy domácností s dětmi. Slevy na dani za dítě umožňují zvýhodnění pracujících rodin s dětmi, zatímco přídatky na děti mají dopad především na nízkopříjmové rodiny (relativně k počtu dětí) bez ohledu na to, zda mají dostatečný příjem nebo se jedná o rodiny bez příjmu ze zaměstnání.

Pokud chceme kompenzovat pouze nízkopříjmové rodiny s dětmi, měli bychom zvyšovat přídatky na děti. Přídatky na děti však využívá relativně malé procento domácností. Pokud je tedy naším cílem kompenzovat co nejširší skupinu domácností s dětmi, zdá se být sleva na dani za dítě vhodným (doplňkovým) nástrojem, protože ji využívá velké procento domácností s dětmi.

Současný stav poznání

V této části článku popisujeme současnou literaturu a představujeme výsledky studie, která

analyzuje dopady sjednocení DPH na 17,5 %. Tyto výsledky poskytly základ pro výpočet dopadů sjednocení DPH na jednotlivé kategorie domácností podle počtu dětí a příjmových kvantilů, které využíváme v tomto článku.

Naše práce navazuje na odhady dopadů těchto změn ze studií IDEA (Dušek, Janský, 2011b).³ Metodologie těchto odhadů je detailněji popsána ve studii IDEA Duška a Janského (2011a) a také v jejich článku (Dušek, Janský, 2012).⁴ Zde uveďme alespoň stručné shrnutí metodologie odhadů dopadů sjednocení DPH na životní úroveň domácností. Výsledky vycházejí z analýzy dat Statistiky rodinných účtů Českého statistického úřadu, která pro 3 000 domácností detailně zaznamenává přibližně 300 příjmových a výdajových položek. Pro každou domácnost v souboru autoři spočítali změnu životních nákladů a příjmů způsobenou změnami DPH za použití poznatků ekonomické vědy o dopadech změn daní do cen a mezd. Dopady na životní úroveň jsou vyjádřeny jako změna reálného příjmu, tj. rozdíl mezi růstem nákladů na pořízení spotřebního koše a růstem příjmů. Díky tomu mohou autoři posoudit, jak rozdílně dopadnou daňové změny na různé typy domácností. Odhady dopadů na veřejné rozpočty zohledňují i povinné valorizace důchodů a promítnutí změn DPH do cen zboží a služeb, které nakupuje veřejný sektor.

Podobně jako ve výše zmíněných studiích se i v tomto článku zaměříme pouze na dopady na reálné příjmy domácností a ostatními dopady se nezabýváme, ať už teoreticky jako např. Budinský a Valenčík (2009), nebo s ohledem na růst jako Izák (2011) a Kotlán et al. (2011). Navazujeme tak např. na studii Klazara a kol. (2006), která se komplexně zabývala zdaněním spotřeby v České republice včetně incidence a mikrosimulačního modelu. Tito ekonomové také ve svém článku prezentovali odhady dopadů změn sazeb DPH v roce 2004 na domácnosti dle různých příjmových decilů (Klazar a kol., 2007).

V této studii navíc propojujeme odhady dopadů změn sazeb DPH s dopady alternativních kompenzačních opatření rodin s dětmi

(slev na dani za dítě a přídávku na děti). Přímou touto konkrétní problematikou se akademická literatura i vzhledem k aktuálnosti tématu zatím nezabývala, nejbližší jsou mu některé studie Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí autorů Prušvice a Příbyla (2006) nebo Jahody (2004) a časopis Fórum sociální politiky s články autorů, jakou jsou např. Lapáček (2008), Höhne (2008) nebo Benešová (2010). Tato studie tedy nabízí spojení literatury analyzující dopady zdanění spotřeby s literaturou týkající se rodinných politik a sociálního systému. Společnými dopady daňového a sociálního systému v ČR se zabýval například Jahoda (2004), jedná se však o studii zacílenou na pracovní motivace vybraných modelových domácností. Samotnou analýzu sociálního systému v ČR s ohledem na jejich dopady na rodiny s dětmi nabízí pak například Höhne (2008).

Nyní se blíže podívejme na výsledky studie Duška a Janského (2011b). Autoři odhadují, že v důsledku sjednocení DPH na 17,5 % se průměrné domácnosti reálné příjmy dlouhodobě sníží o 0,81 %, tedy 196 Kč za měsíc. Pro naše účely jsou však důležité především distribuční dopady těchto změn na jednotlivé kategorie domácností. Odhady dopadů sjednocení DPH podle počtu dětí a příjmu ilustruje tabulka 1.⁵ Nejvyšší absolutní dopady na reálné příjmy pocítí domácnosti ve druhém příjmovém decilu (snížení o 255 Kč měsíčně), zatímco nejvyšší relativní dopady na příjem mají změny DPH na desetinu domácností s nejnižšími příjmy (snížení o 1,38 %, tedy o 206 Kč).⁶ Domácnosti s vyšším příjmem pak pocítí změny relativně méně, nejmenší relativní dopady má změna DPH na desetinu domácností s nejvyšším příjmem (snížení o 197 Kč, tedy 0,41 % příjmů). Dopad na celkové reálné příjmy domácností roste s počtem dětí (od 0 do 3 dětí), což souvisí i se současným růstem průměrné velikosti domácnosti. Velmi rozdílné jsou dopady změny DPH na domácnosti bez dětí a na domácnosti s jedním a více dětmi (absolutní snížení příjmu je pro domácnosti s dětmi více než dvojnásobné).

Tabulka 1 Bez kompenzace: Dopady sjednocení DPH na 17,5 % podle počtu dětí a příjmových decilů

počet dětí	příjmové decily										Průměr
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
0	-109	-130	-120	-141	-125	-125	-138	-128	-128	-114	-125
1	-207	-233	-195	-188	-202	-219	-251	-209	-200	-534	-236
2	-233	-323	-219	-226	-355	-261	-240	-314	-468	-699	-292
3	-343	-269	-205	-239	-269	-271	-489	-288	-336		-296
Průměr	-206	-255	-188	-200	-231	-189	-196	-176	-161	-197	-196

Kompenzace rodin s dětmi

Dle současného vládního plánu jsou změny DPH rodinám s dětmi kompenzovány zvýšením slevy na dani za jedno dítě o 150 Kč měsíčně. Tato studie tedy nejprve uvádí pozitivní analýzu dopadů této změny, doprovázenou analýzou dalších kompenzačních nástrojů.

Obecněji mezi základní možnosti cílené kompenzace rodin s dětmi patří tyto nástroje hospodářských a sociálních politik, které zde blíže analyzujeme:

1. slevy na dani za dítě;
2. přídavky na děti.

Volba kompenzačního nástroje úzce souvisí s otázkou, jaké mají být relativní dopady kompenzace na různé skupiny rodin s dětmi. V této studii odhadujeme dopady těchto kompenzačních mechanismů na různé typy domácností (neuvažujeme o domácnosti důchodců), přičemž výsledky vždy prezentujeme společně jako dopad změn DPH a dopad změn vybraného kompenzačního nástroje.

Další důležitou otázkou je, na jakou úroveň chceme rodiny s dětmi kompenzovat (jak nastavit výši kompenzace). Nabízejí se dvě základní možnosti. Můžeme chtít kompenzovat rodiny s dětmi tak, aby byl dopad změn DPH na tyto domácnosti v průměru:

- nulový;
- stejný jako na domácnosti bez dětí.

Pokud chceme, aby byl průměrný dopad na rodiny s dětmi nulový, znamená to, že kompenzační nástroj bude nastaven tak, aby byla změna příjmů rodin s dětmi (v důsledku sjednocení DPH a aplikace daného kompenzačního nástroje) v průměru nulová. Některé rodiny s dětmi mohou být tedy kompenzovány více než na nulovou změnu příjmů (mohou na implementaci sjednocení DPH a daného kompen-

začního nástroje „vydělat“), zatímco jiné skupiny rodin mohou být stále kompenzovány na zápornou změnu příjmů (na implementaci sjednocení DPH spolu s daným kompenzačním nástrojem tedy stále „prodělají“). Celkově však požadavek na nulový průměrný dopad změn na domácnosti s dětmi vede k přerozdělení daňového břemene od rodin s dětmi k bezdětným rodinám.

Výši kompenzace můžeme také nastavit tak, aby byl průměrný dopad sjednocení DPH a aplikace daného kompenzačního nástroje na domácnosti s dětmi stejný jako na domácnosti bez dětí. Některé domácnosti s dětmi na tom ale opět mohou být po těchto změnách v průměru lépe než domácnosti bez dětí, zatímco jiné domácnosti s dětmi na tom budou hůře než domácnosti s dětmi (ve smyslu změny jejich příjmů). Celkově ale tato výše kompenzace vede k přibližně stejnému rozložení daňového břemene mezi rodiny s dětmi a bezdětné rodiny.

Výpočet dopadů kompenzačních nástrojů jsme provedli na základě dat ze Statistiky rodinných účtů. U všech výpočtů vycházíme z existujících odhadů dopadů sjednocení DPH na příjmy domácností dle Duška a Janského (2011b) a k takto odhadnutým změnám připočítáváme změny příjmů způsobené daným kompenzačním nástrojem. Zvýšení slevy na dani za dítě způsobuje změnu příjmů u těch domácností, které slevu na dani uplatňují. Vzhledem k tomu, že ve Statistice rodinných účtů není zaznamenána informace, zda domácnost uplatňuje slevu na dani za dítě, v naší analýze předpokládáme, že pokud domácnost splňuje podmínky pro přiznání této slevy, slevu skutečně uplatňuje. Podmínkou pro uplatnění slevy na dani je v první řadě kladná hodnota příjmů ze zaměstnání či z podnikání ně-

kterého člena domácnosti. Aby zvýšení slevy na dani za dítě kladně ovlivnilo příjmy domácnosti, je dále nutné, aby výše daně z příjmu přesahovala hodnotu zvýšení slevy za dítě násobenou počtem dětí. Pokud toto kritérium není splněné, je stále možné dosáhnout kladné změny příjmu v důsledku zvýšení slevy na dani za dítě, pokud jsou splněny podmínky pro uplatnění daňového bonusu. Tyto vyžadují, aby příjem z podnikání či zaměstnání ročně přesáhl 48 000 Kč a zároveň je nutné, aby výše vyplaceného daňového bonusu nepřesáhla 52 200 Kč ročně. Pokud tedy domácnost splňuje podmínky pro snížení daňové povinnosti nebo přiznání daňového bonusu díky zvýšení slevy na dani za dítě o určitou částku, předpokládáme, že daná domácnost získá tímto zvýšením tuto částku vynásobenou počtem dětí v domácnosti.

Zvýšení přídavků na děti pak způsobuje nenulovou změnu příjmů pro domácnosti, které pobírají přídavky na děti. Statistika rodinných účtů obsahuje informaci o tom, zda daná domácnost pobírá přídavky na děti, o změně příjmů v důsledku zvýšení přídavků na děti tedy uvažujeme pouze u domácností, které podle SRÚ přídavky pobírají.

Slevy na dani za dítě

Prvním uvažovaným kompenzačním nástrojem je zvyšování slevy na dani za dítě. V roce 2011 bylo možné uplatnit slevu na dani za dítě ve výši 967 Kč měsíčně, pro rok 2012 je sleva na dani za dítě zvýšena o 150 Kč na 1 117 Kč měsíčně. Slevu na dani za dítě však mohou uplatnit pouze domácnosti s dostatečně vysokým příjmem (daňová povinnost je nejprve snížena o slevu na poplatníka, která činí 1 970 Kč měsíčně (2 070 Kč měsíčně pro rok 2012), a teprve poté se případně uplatňuje sleva na manžela/manželku a dítě). Zákon však stanovuje možnost uplatnění daňového bonusu, který vzniká, je-li nárok poplatníka na daňové zvýhodnění vyšší než jeho daňová povinnost. Daňový bonus by měl tedy umožnit využití slevy na dani i pro domácnosti s nižším příjmem, tento bonus je však možné uplatnit pouze pokud příjem přesahuje 48 000 Kč ročně. Podle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu, § 35c odstavec 4 může daňový bonus

uplatnit poplatník, který ve zdaňovacím období měl příjem podle § 6, 7, 8 nebo § 9 (jedná se o příjem ze závislé činnosti, ze samostatné výdělečné činnosti, z kapitálového majetku či z pronájmu) alespoň ve výši šestinásobku minimální mzdy (od roku 2007 je minimální mzda 8 000 Kč).

Na domácnosti bez stálého příjmu či s příjmem velmi nízkým by tedy zvyšování slevy na dani za dítě nemělo mít žádný vliv (nemohou uplatnit slevu na dani ani daňový bonus). Z hlediska příjmového rozdělení pak můžeme očekávat dopady tohoto kompenzačního nástroje především na domácnosti se středními a vyššími příjmy. Zvyšování slevy na dani za dítě by také mělo mít vyšší absolutní dopady na domácnosti s vyšším počtem dětí, neboť rodiny s vyšším počtem dětí získávají při zvýšení slevy na dítě násobek tohoto zvýšení, který odpovídá počtu dětí.

V této části studie nejprve uvádíme relativní dopady zvýšení slevy za dítě o 150 Kč měsíčně, které odpovídají schválenému vládnímu návrhu. Dále pak ilustrujeme dopady alternativních zvýšení slevy na dani na nulovou změnu výdajů a na úroveň bezdětných rodin. Pokud chceme kompenzovat rodinu s dětmi v průměru na úroveň bezdětné rodiny (tedy tak, aby průměrná změna příjmů rodiny s dětmi byla stejná jako průměrná změna příjmů bezdětné rodiny), sleva na dani za dítě by měla vzrůst o 92 Kč měsíčně. Zvýšení slevy na dani za dítě o 173 Kč měsíčně pak kompenzuje rodiny s dětmi v průměru tak, aby jejich změna příjmů v důsledku změny DPH byla nulová.

Detailní dopady zvyšování slevy na dani za dítě na jednotlivé kategorie domácností podle počtu dětí a příjmových decilů jsou ilustrovány v tabulkách 2, 3 a 4. Tabulky ukazují dopady na příjmy domácností v důsledku sjednocení DPH a zvýšení slevy na dani za dítě a dále pak procento domácností využívajících (čerpajících) tento kompenzační mechanismus. Procento domácností využívajících daný kompenzační mechanismus popisuje pro jednotlivé kategorie domácností podle počtu dětí a příjmů, jaká část z dané skupiny domácností je tímto mechanismem kompenzována (v tomto případě tedy jaké procento domácností uplatňuje slevu na dani za dítě).

Zvýšení slevy na dani za dítě má v souladu s našimi předpoklady výrazný pozitivní dopad především na příjmy rodin s více dětmi, protože tyto získají zvýšením slevy vyšší násobek částky, o kterou se sleva zvyšuje (zatímco pokles čistých příjmů způsobený sjednocením DPH neroste s počtem dětí tak výrazně – viz tab. 1). Co se týká příjmového rozdělení, zde jsme očekávali dopady na všechny domácnosti, které mají nenulový stálý příjem (dosahující ročně alespoň 48 000 Kč). V tabulkách 2, 3 a 4 můžeme vidět, že v prvním příjmovém decilu má prospěch ze zvýšení slevy na dani 67 % rodin. V ostatních příjmových decilech mají z tohoto zvýšení prospěch téměř všechny sledované domácnosti a podíl domácností, na které má zvýšení slevy na dani za dítě pozitivní vliv, se pohybuje mezi 96 a 100 %.

Tabulka 2 ilustruje dopady vládního návrhu zvýšení slevy na dani za dítě o 150 Kč měsíčně. Toto zvýšení slevy na dani kompenzuje rodiny s dětmi v průměru téměř na nulovou změnu výdajů (téměř úplně kompenzuje dopady sjednocení DPH na 17,5 %). Co se týká distribučních dopadů podle příjmu, rodiny s dětmi ve druhém až osmém příjmovém decilu jsou kompenzovány téměř úplně (jejich změna výdajů se pohybuje kolem nuly), rodiny v prvním příjmovém decilu však na sjednocení DPH i po kompenzaci stále „prodělají“. Vládní

návrh tedy nedostatečně kompenzuje nejchudší domácnosti s dětmi, protože tyto domácnosti často nemají stálý příjem a zvýšení slevy na dani za dítě je tedy neovlivní. Zvyšování slevy na dani za dítě pak také nedostatečně kompenzuje rodiny s jedním dítětem, zatímco rodiny se třemi dětmi jsou kompenzovány více než na nulovou změnu výdajů (v důsledku sjednocení DPH a zvýšení slevy na dítě o 150 Kč dosahují kladné změny příjmů).

Dopady zvýšení slevy za dítě o 92 Kč měsíčně (která kompenzuje rodinu s dětmi v průměru na úroveň bezdětné rodiny) blíže ilustruje tabulka 3. Relativní dopady tohoto kompenzačního mechanismu jsou principiálně stejné jako dopady vládního návrhu, liší se pouze ve výši kompenzace. Zvýšení slevy za dítě o 92 Kč měsíčně kompenzuje na nulovou změnu výdajů menší skupinu rodin (pouze domácnosti se třemi dětmi ve druhém až šestém příjmovém decilu), v průměru všechny příjmové decily i všechny skupiny podle počtu dětí na sjednocení DPH spolu s implementací tohoto nástroje „prodělají“.

Tabulka 4 ilustruje zvýšení slevy za dítě o 173 Kč měsíčně, které kompenzuje rodiny s dětmi tak, aby byl na ně dopad změny DPH v průměru nulový. Distribuční dopady tohoto zvýšení slevy na dani jsou velmi podobné dopadům vládního návrhu.

Tabulka 2 Sleva na dani za dítě, vládní návrh: Dopady sjednocení DPH na 17,5 % a zvýšení slevy na dani za dítě o 150 Kč měsíčně podle počtu dětí a příjmových decilů

počet dětí	příjmové decily										Průměr	% čerpajících
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
1	-132	-94	-60	-44	-52	-69	-101	-59	-52	-384	-96	93 %
2	-19	-23	81	61	-59	39	60	-14	-168	-399	-9	95 %
3	51	181	245	211	181	179	-39	162	114		139	97 %
Průměr	-46	-6	56	23	-26	-19	-18	-37	-70	-389	-35	
% čerpajících	67 %	98 %	97 %	96 %	99 %	100 %	100 %	100 %	99 %	100 %		94 %

Tabulka 3 Sleva na dani za dítě, kompenzace na úrovni průměrné bezdětné rodiny: Dopady sjednocení DPH na 17,5 % a zvýšení slevy na dani za dítě o 92 Kč měsíčně podle počtu dětí a příjmových decilů

počet dětí	příjmové decily										Průměr	% čerpajících
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
1	-161	-147	-112	-100	-110	-127	-159	-117	-109	-442	-150	93 %
2	-101	-139	-35	-50	-173	-77	-56	-130	-284	-515	-118	95 %
3	-102	7	71	37	7	5	-213	-12	-60		-29	97 %
Průměr	-122	-114	-48	-70	-125	-104	-109	-121	-147	-468	-125	
% čerpajících	67 %	98 %	97 %	96 %	99 %	100 %	100 %	100 %	99 %	100 %		94 %

Tabulka 4 Sleva na dani za dítě, kompenzace na nulovou průměrnou změnu výdajů: Dopady sjednocení DPH na 17,5 % a zvýšení slevy na dani za dítě o 173 Kč měsíčně podle počtu dětí a příjmových decilů

počet dětí	příjmové decily										Průměr	% čerpajících
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
1	-121	-72	-39	-22	-29	-46	-78	-36	-30	-361	-74	93 %
2	14	23	127	105	-13	85	106	32	-122	-353	35	95 %
3	111	250	314	280	250	248	30	231	183		206	97 %
Průměr	-16	37	97	60	14	15	18	-4	-40	-358	0	
% čerpajících	67 %	98 %	97 %	96 %	99 %	100 %	100 %	100 %	99 %	100 %		94 %

Přídavky na děti

Druhým kompenzačním mechanismem je zvyšování přídavku na dítě. Na přídavek na dítě mají nárok rodiny s příjmem do 2,4násobku životního minima a výše přídavku se odvíjí od věku dítěte (do 6 let: 500 Kč/měsíc, 6–15 let: 610 Kč/měsíc, 15–26 let: 700 Kč/měsíc).

Očekávané dopady zvyšování přídavků na děti jsou dané především tím, že nárok na tuto dávku mají rodiny s příjmem do 2,4násobku životního minima. Vzhledem k tomu, že životní minimum se odvíjí od počtu členů domácnosti⁷, tuto podmínku splňují rodiny nízkopříjmové a také rodiny s nízkými a středními příjmy a zároveň větším počtem dětí. U této skupiny rodin tedy můžeme očekávat kladné dopady zvyšování přídavků na děti na jejich příjmy, zatímco u rodin s menším počtem dětí a/nebo vyššími příjmy bychom neměli pozorovat výrazné změny příjmů v důsledku zvyšování přídavků na děti.

Při odhadování dopadů zvyšování přídavků na děti předpokládáme zvýšení přídavku na

děti o stejnou částku pro všechny věkové kategorie dětí.

Naše odhady ukazují, že pokud chceme kompenzovat rodinu s dětmi v průměru na úroveň bezdětné rodiny (tedy tak, aby změna příjmů rodiny s dětmi byla v průměru stejná jako změna příjmů bezdětné rodiny), přídavky na děti (pro všechny kategorie dětí) by měly vzrůst o 349 Kč měsíčně. Zvýšení přídavků na děti o 655 Kč měsíčně pak kompenzuje rodinu s dětmi v průměru tak, aby její změna výdajů v důsledku změny DPH byla nulová. Přídavky na děti by tedy musely vzrůst velmi podstatně (v případě kompenzace na nulovou změnu výdajů více než dvojnásobně), abychom dosáhli stejných průměrných dopadů na rodiny s dětmi jako v případě zvyšování slevy na dani za dítě.

Důvodem této odlišnosti kompenzačních nástrojů je fakt, že přídavky na děti pobírá podstatně menší procento rodin s dětmi, než kolik jich uplatňuje slevu na dani za dítě. Zatímco slevu na dani za dítě využívá dle našich

výpočtů 94 % rodin s dětmi ze vzorku SRÚ, přídavky na děti pobírá pouze 21 % rodin s dětmi (tabulky 2 a 5). Zvýšení přídávků na děti tedy musí být mnohem vyšší než zvýšení slevy na dani, aby průměrné dopady na domácnost s dětmi byly stejné pro oba nástroje.

Relativní dopady zvyšování přídávků na děti pro jednotlivé typy domácností ilustrují tabulky 5 a 6. Tabulky opět ukazují dopady na příjmy domácností v důsledku sjednocení DPH a zvýšení přídávků na děti, ale také procento domácností využívajících tento kompenzační mechanismus (procento domácností pobírajících přídavky na děti, které jsou tedy ovlivněny jejich zvýšením).

Zvýšení přídávků na děti o 349 Kč měsíčně (které kompenzuje průměrnou rodinu s dětmi na úroveň průměrné bezdětné rodiny) má kladné dopady na příjmy domácností s příjmy v prvním příjmovém decilu a na domácnosti se třemi dětmi, které mají zároveň nižší než průměrné příjmy.

Relativní dopady zvýšení přídávku na děti o 655 Kč měsíčně (kompenzace na nulovou změnu výdajů) na jednotlivé typy domácností se od dopadů zvýšení o 349 Kč měsíčně liší v tom, že pozitivní dopady nyní pozorujeme u větší skupiny domácností. Kladné změny příjmů dosahují všechny domácnosti v prvním a druhém příjmovém decilu a opět také domácnosti se třemi dětmi a nižšími než průměrnými příjmy.

Relativní dopady zvyšování přídávků na děti na jednotlivé typy domácností se tedy také

výrazně liší od relativních dopadů zvyšování slevy na dani. Je to opět dáno rozdílnou povahou obou kompenzačních nástrojů. Zatímco slevu na dani mohou uplatnit všechny domácnosti se stálým příjmem přesahujícím alespoň limit pro daňový bonus (48 000 Kč ročně), přídavky na děti jsou zaměřeny pouze na domácnosti nízkopříjmové (relativně k počtu členů domácnosti).

Tabulky 5 a 6 také ilustrují, jaké procento domácností využívá tento kompenzační mechanismus (tedy kolik procent domácností v dané kategorii je zvyšováním přídávků na děti ovlivněno). Procento domácností čerpajících přídavky na děti roste výrazně s počtem dětí a klesá se zvyšujícím se příjmem. Opět tedy vidíme, že zvyšování přídávků na děti má dopady především na domácnosti nízkopříjmové a s větším počtem dětí.

Jako alternativní kompenzační nástroj jsme také uvažovali o možnosti zvyšování životního minima. Zvyšování životního minima má dopady na domácnosti s dětmi především prostřednictvím zvýšení počtu domácností, které mají nárok na přídavky na děti. Zvyšování životního minima má ale i další neopomenutelné dopady na domácnosti s dětmi i bez dětí (prostřednictvím jiných typů státní sociální podpory nebo podpory v hmotné nouzi), zvyšování životního minima tedy není možné považovat za cílený kompenzační mechanismus rodin s dětmi. Výsledky odhadnutých dopadů zvyšování životního minima je možné získat na požádání.⁸

Tabulka 5 Přídavky na děti, kompenzace na úroveň průměrné bezdětné rodiny: Dopady sjednocení DPH na 17,5 % a zvýšení přídávků na děti o 349 Kč měsíčně podle počtu dětí a příjmových decilů

počet dětí	příjmové decily										Průměr	% čerpajících
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
1	19	-96	-105	-137	-174	-194	-251	-209	-194	-524	-186	14 %
2	235	-98	-52	-141	-249	-182	-183	-286	-468	-665	-133	23 %
3	398	493	318	210	-269	78	-489	-288	-336		199	47 %
Průměr	199	12	-7	-116	-205	-184	-217	-242	-263	-575	-125	
% čerpajících	67 %	42 %	29 %	16 %	12 %	9 %	4 %	2 %	1 %	3 %		21 %

Tabulka 6 Přídavky na děti, kompenzace na nulovou průměrnou změnu výdajů: Dopady sjednocení DPH na 17,5 % a zvýšení přídavků na děti o 655 Kč měsíčně podle počtu dětí a příjmových decilů

počet dětí	příjmové decily										Průměr	% čerpajících
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
1	217	23	-26	-92	-150	-172	-251	-209	-188	-516	-142	14 %
2	645	100	94	-67	-157	-113	-134	-262	-468	-636	6	23 %
3	1049	1160	777	603	-269	384	-489	-288	-336		633	47 %
Průměr	586	272	173	-26	-137	-136	-186	-232	-260	-560	0	
% čerpajících	67 %	42 %	29 %	16 %	12 %	9 %	4 %	2 %	1 %	3 %		21 %

Kombinace slevy na dani za dítě a přídavků na děti

Vzhledem k tomu, že distribuční dopady obou výše popsaných kompenzačních mechanismů se výrazně liší a každý z nich má své výhody i nevýhody, představujeme v této části studie dopady návrhu, který kombinuje slevu na dani s přídavky na děti.

Sleva na dani na dítě má pozitivní dopady na velké procento rodin s dětmi, pokud však chceme kompenzovat nejhudší domácnosti, sleva na dani za dítě není vhodným nástrojem. Domácnosti v prvním příjmovém decilu jsou ale více kompenzovány zvyšováním přídavků na děti. Kombinace obou kompenzačních mechanismů nám tedy umožní kompenzovat sjednocení DPH velkému procentu domácností a zároveň dostatečně kompenzovat tuto změnu především rodinám s nižšími příjmy.

V této části studie představíme dopady zvyšování slevy na dani za dítě o 120 Kč spolu se zvyšováním přídavků na děti o 115 Kč měsíčně. Výši těchto kompenzačních nástrojů jsme zvolili tak, aby dopady na průměrnou domácnost s dětmi (a tedy i rozpočtové dopady) byly stejné

jako u vládního návrhu zvýšení slevy na dani za dítě o 150 Kč měsíčně.

Relativní dopady kombinace zvýšení slevy na dani za dítě o 120 Kč spolu se zvyšováním přídavků na děti o 115 Kč měsíčně jsou ilustrovány v tabulce 7. Tabulka opět ukazuje změnu příjmů domácností podle počtu dětí a příjmu, ale také procento domácností využívajících (čerpajících) alespoň jeden z těchto kompenzačních mechanismů.

Kombinace zvýšení slevy na dani za dítě a přídavků na děti kompenzuje i nejhudší rodiny v prvním příjmovém decilu na kladnou změnu reálných příjmů. Na sjednocení DPH spojené s těmito kompenzačními nástroji výrazněji prodělávají jen rodiny s nejvyššími příjmy. Kombinace slevy na dani s přídavky na děti také umožňuje kompenzovat téměř všechny domácnosti s dětmi – 99 % domácností s dětmi využívá alespoň jeden z těchto mechanismů.

Co se týká relativních dopadů podle počtu dětí, rodiny s jedním dítětem na sjednocení DPH spolu s těmito kompenzačními nástroji prodělávají, zatímco rodiny se třemi dětmi dosahují výrazně kladné změny reálných příjmů.

Tabulka 7 Kombinace zvýšení slevy na dani za dítě a přídavků na děti: Dopady sjednocení DPH na 17,5 %, zvýšení slevy na dani o 120 Kč a přídavků na děti o 115 Kč podle počtu dětí a příjmových decilů

počet dětí	příjmové decily										Průměr	% čerpajících
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
1	-73	-76	-57	-56	-73	-91	-131	-89	-80	-411	-107	98 %
2	93	-9	76	31	-83	5	19	-65	-228	-448	-13	99 %
3	216	342	327	269	91	204	-129	72	24		215	100 %
Průměr	60	36	70	9	-51	-45	-53	-77	-108	-424	-35	
% čerpajících	95 %	99 %	98 %	99 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %		99 %

Břemeno sjednocení DPH a dopad na veřejné finance

V této části diskutujeme břemeno sjednocení DPH a dopad kompenzace na veřejné finance. Podívejme se, jakým způsobem jednotlivé kompenzační nástroje ovlivňují to, jak velká část populace nese břemeno sjednocení DPH. Tabulka 8 uvádí procento domácností, kterým se sníží reálné příjmy v důsledku sjednocení DPH na 17,5 % spolu s implementací příslušného kompenzačního nástroje. Zde uvažujeme o změnách příjmů všech domácností včetně domácností bez dětí a domácností důchodců, uvažujeme však o změně příjmů po valorizaci důchodů. Sjednocením DPH je na svých reálných příjmech negativně postiženo 79 % domácností.

Pokud ke sjednocení DPH přidáme zvyšování slevy na dani za dítě o 92 Kč měsíčně, břemeno sjednocení DPH nese 72 % domácností. Dopady sjednocení DPH a zvyšování přídavku na děti o 349 a 655 Kč měsíčně mají také negativní dopady zhruba na tři čtvrtiny populace. Pokud však sjednocení DPH kombinujeme se

zvyšováním slevy na dani za dítě o 150 Kč měsíčně (což odpovídá vládou schválenému návrhu), břemeno sjednocení DPH ponese pouze 65 % populace.

To, jak velká část populace ponese negativní dopady v důsledku sjednocení DPH a implementace daného kompenzačního nástroje, úzce souvisí s volbou kompenzačního nástroje a také s výší kompenzace. Pokud se rozhodneme pro vyšší míru kompenzace, procento populace nesoucí břemeno sjednocení DPH se bude snižovat, rozpočtové náklady této kompenzace však porostou.

Roční náklady kompenzačních politik jsou shrnuty v tabulce 9. Obě navrhované kompenzační politiky (sleva na dani za dítě a přídavky na děti) mají v rámci daného cíle (kompenzace v průměru na úroveň bezdětné rodiny nebo na nulovou změnu výdajů) z povahy jejich vytvoření průměrně stejné dopady na příjmy domácností s dětmi, a tedy i jejich agregátní dopad na veřejné finance je stejný. Uvádíme tedy jen jeden údaj pro obě alternativní politiky.

Tabulka 8 Procento domácností, které dosáhnou záporné změny příjmů v důsledku sjednocení DPH na 17,5 % a implementace příslušného kompenzačního nástroje¹⁰

Typ kompenzačního nástroje a výše kompenzace	Procento domácností, které na sjednocení DPH na 17,5 % spolu s implementací daného kompenzačního nástroje prodělají
Bez kompenzace	79,33 %
Zvýšení slevy na dani za dítě o 92 Kč měsíčně	72,09 %
Zvýšení slevy na dani za dítě o 150 Kč měsíčně (vládní návrh)	65,11 %
Zvýšení slevy na dani za dítě o 173 Kč měsíčně	62,50 %
Zvýšení přídavků na děti o 349 Kč měsíčně	72,74 %
Zvýšení přídavků na děti o 655 Kč měsíčně	72,45 %

Roční náklady pro vzorek populace ze SRÚ byly odhadnuty jako součin počtu domácností, které čerpají danou kompenzaci (uplatňují slevu na dani za dítě nebo pobírají přídavky na děti), a velikosti zvýšení daného kompenzačního nástroje. Dále na základě tohoto výsledku pro reprezentativní vzorek odhadujeme roční náklady pro celou Českou republiku.⁹ Tyto

hrubé odhady dopadů na veřejné finance dosahují 2,35 mld. Kč ročně v případě kompenzace na úroveň bezdětných rodin a 5,35 mld. Kč v případě kompenzace na nulovou změnu příjmů (tabulka 9). Vládní návrh zvýšení slevy na dani za dítě o 150 Kč měsíčně by měl podle našich odhadů stát 4,64 mld. Kč ročně.

Tabulka 9 Přímé roční náklady na jednotlivé kompenzační nástroje (sleva na dani za dítě nebo přídavky na děti)

	Kompence na úrovni bezdětných rodin	Kompence podle vládního návrhu	Kompence na nulovou změnu výdajů
Náklady pro státní rozpočet	2,85 mld. Kč	4,64 mld. Kč	5,35 mld. Kč

ZÁVĚR

Závěrem shrňme základní poznatky a vyvodíme doporučení pro hospodářskou politiku. Tato studie podrobně analyzuje dva základní kompenzační nástroje rodin s dětmi. Při tvorbě veřejné politiky v této oblasti bychom si však měli nejprve položit obecnější otázku, jaké je ekonomické – na rozdíl od politického – odůvodnění kompenzace dopadů vládních politik rodinám s dětmi. Pro možný argument proti kompenzacím viz například srovnání (OECD, 2011), které ukazuje na modelovém srovnání rodiny se dvěma dětmi a jedince bez dětí, že daňový systém v České republice je ve srovnání s ostatními státy OECD vůči rodinám s dětmi velmi štedrý. Touto problematikou se zde blíže nezabýváme, ale vidíme ji jako důležitou oblast pro budoucí výzkum.

Každopádně pokud se rozhodneme rodinám s dětmi kompenzovat sjednocení DPH, volba vhodného nástroje by měla být založena na podrobné analýze relativních dopadů takové kompenzace.

V této studii jsme analyzovali dopady vládního návrhu zvýšení slevy na dani za dítě o 150 Kč měsíčně, ale také dopady alternativního kompenzačního nástroje, kterým je zvýšení přídavek na děti, a nakonec také jejich kombinace. Zatímco zvýšení slevy na dani za dítě umožňuje zvýhodnění pracujících rodin s dětmi, přídavky na děti mají dopad především na nízkopříjmové rodiny (relativně k počtu dětí) bez ohledu na to, zda mají dostatečný příjem.

Oba kompenzační nástroje však mají jeden společný rys, který se týká relativních dopadů na jednotlivé skupiny domácností s dětmi. Oba nástroje kompenzují relativně více rodiny s více dětmi, zatímco rodiny s jedním dítětem jsou kompenzovány relativně málo. Nerovnoměrnost dopadů pak způsobuje, že domácnosti s jedním dítětem nedosahují kladné změny příjmů u žádného z navrhovaných kompen-

začních schémat, zatímco rodiny se třemi dětmi dosahují kladné změny příjmů u všech zmíněných schémat kromě zvýšení slevy na dani o 92 Kč. Klasický model domácnosti s jedním či dvěma dětmi, který je v ČR nejvíce rozšířen, je tedy relativně znevýhodněn oproti domácnostem s více dětmi. Dalším rozhodnutím spojeným s kompenzacemi rodin s dětmi tedy může být, zda zachovat stávající systém, ve kterém jsou slevy na dani a přídavky na děti stejně velké pro první, druhé i všechny další děti v domácnosti.

A konečně to, zda vůbec a na jakou úroveň bychom měli kompenzovat rodiny s dětmi či případně jiné domácnosti, vidíme jako důležité, ale téměř čistě politické rozhodnutí, které by mělo být ale učiněno na základě empirické a ekonomické analýzy.

Poděkování

Autoři děkují za podporu grantu TAČR č. TD010033 a myšlenkovému centru IDEA při CERGE-EI, které část dřívější verze tohoto výzkumu vydalo na internetu jako krátkou studii. Petr Janský dále děkuje za podporu z GAČR 403/10/1235 a SVV 261 501. Autoři děkují za podnětné komentáře Liboru Duškovi, Ivě Kadlecové, Evě Mitchell, Ondřeji Schneiderovi a Janu Strakovi.

Poznámky:

1. Vláda v první polovině dubna schválila nový balík úsporných opatření, který počítá se zachováním dvou sazeb DPH, přičemž obě se zvýší od roku 2013 o 1 % na 15 a 21 %. Tato studie však prezentuje výsledky navazující na studii (Dušek, Janský 2011b), která počítá se sjednocením sazeb DPH na 17,5 %. Přesto autoři věří, že přidaná hodnota studie je spíše ve vyčíslení relativních dopadů alternativních kompenzačních mechanismů, které zůstávají neměnné i v případě zachování dvou sazeb DPH (nebo v případě jiného vládního návrhu na úpravu DPH).

2. Tyto klasické kompenzační nástroje mohou být dále doplněny nástroji, které umožňují sladit péči o rodinu a zaměstnání (tedy například dostatečné množství školek, zvýhodnění zkrácených úvazků) a které by tedy měly vyřešit finanční problémy rodin s dětmi pomocí zvýšení zaměstnanosti rodičů starajících se o předškolní děti.
3. Při odhadech dopadů v těchto studiích autoři předpokládali, že růst daňových sazeb se do vyšších cen promítne okamžitě, pokles sazeb se promítne do nižších cen se zpožděním (v samotném výpočtu až v roce 2014). Dále předpokládali povinnou valorizaci důchodů zohledňující růst cen v předchozím roce, ale žádnou mimořádnou valorizaci. (V praxi to znamená, že v roce 2015 státní rozpočet vydá na valorizace důchodů méně, než kdyby se sazby DPH neměnily, neboť předtím budou klesat ceny v důsledku snížení horní sazby DPH.)
4. Tato metodologie je založená na ekonomické teorii a nejlepších zkušenostech ze zahraničí, jak uvádějí například Hamermesh (1980), Caspersen a Metcalf (1995), Poterba (1996), Besley a Rosen (1999), Peltzman (2000), Carbonnier (2005, 2007) nebo Crawford et al. (2010).
5. V celé studii uvádíme pouze dopady na domácnosti s maximálně třemi dětmi, protože nedostatečně zastoupení domácností s více dětmi v jednotlivých příjmových kategoriích nám neumožňuje uvádět nezkrácené statistiky i pro tyto domácnosti. Ve vzorku domácností SRÚ dále není ani jedna domácnost, která by měla tři děti a byla zároveň v desátém příjmovém decilu. Proto je toto políčko u tabulek prázdné.
6. Pro rozdělení domácností do deseti stejně velkých skupin podle jejich příjmu využíváme průměrné čisté příjmy na spotřební jednotku v domácnosti, tak jak jsou běžně používány např. v analýzách OECD. Spotřební jednotky podle stupnice OECD mají váhy definovány takto: první dospělý v domácnosti = 1,0, každý další dospělý (osoba starší 13 let) = 0,7, každé dítě (13leté nebo mladší) = 0,5.
7. Životní minimum pro jednotlivce je v současné době definováno na 3 410 Kč (do roku 2011 na 3 126 Kč a tyto hodnoty vzhledem k období řešení výzkumu využíváme). Životní minimum pro první osobu v domácnosti je 3 140 Kč (2 880 Kč v roce 2011), pro druhou a další osobu v domácnosti, která není nezaopatřeným dítětem, 2 830 Kč (2 600 Kč v roce 2011), pro nezaopatřené dítě ve věku do 6 let 1 740 Kč (1 660 Kč v roce 2011), pro nezaopatřené dítě ve věku 6 až 15 let 1 960 Kč (2 140 Kč v roce 2011) a pro nezaopatřené dítě ve věku 15 až 26 let 2 250 Kč (2 450 Kč v roce 2011). Životní minimum domácnosti je pak definováno jako součet těchto částek pro jednotlivé členy domácnosti.
8. V našich odhadech jsme předpokládali zvýšení životního minima o konstantní částku všem typům rodin (tomu odpovídá např. zvýšení životního minima o danou částku pro jednotlivce a pro první osobu v domácnosti) a dále pouze dopad na rodiny, které mají díky zvýšení životního minima nově nárok na přídavky na děti (před zvýšením životního minima na přídavky na děti neměly nárok). Za těchto předpokladů naše odhady ukazují, že pokud chceme kompenzovat průměrnou rodinu s dětmi na úroveň průměrné bezdětné rodiny (tedy tak, aby změna příjmů rodiny s dětmi byla v průměru stejná jako změna příjmů bezdětné rodiny), životní minimum by mělo vzrůst o 3 335 Kč měsíčně. Zvýšení životního minima o 4 843 Kč kompenzuje rodinu s dětmi tak, aby její změna výdajů v důsledku změny DPH byla v průměru nulová. Distribuční dopady zvyšování životního minima opět odpovídají podmínkám pro udělování přídavek na děti, mají tedy největší dopady na nízkopříjmové domácnosti. Výsledky v této části studie je však třeba brát s rezervou, neboť se jedná o odhady neuvažující o dopadech prostřednictvím jiných typů státní sociální podpory nebo podpory v hmotné nouzi.
9. V našem reprezentativním vzorku českých domácností ze SRÚ uvažujeme o 3 368 domácnostech a 7 650 osobách. Podle webu Českého statistického úřadu měla Česká republika k 31. prosinci 2010 10 532 770 obyvatel. Výsledky ze 7 650 osob extrapolujeme na 10 532 770 obyvatel tím, že je vynásobíme jejich podílem (1 377).
10. Zde uvažujeme o všech typech domácností včetně domácností bez dětí a důchodců. Ve změně čistých příjmů, o které uvažujeme, je započítána také valorizace důchodů.

LITERATURA

1. Benešová R (2010). Hledání modelu péče o nesoběstačné rodinné členy. Kontakt, Praha. 12/4: 435–445.
2. Besley T, Rosen H (1999). Sales taxes and prices: an empirical analysis. National tax journal. 52/2: 157–178.
3. Budinský P, Valeník R (2009). Teorie redistribučních systémů. Politická ekonomie. 5: 644–659.
4. Carbonnier C (2005). Is Tax Shifting Asymmetric: Evidence from French VAT reforms, 1995–2000. Jourdan Sciences Économiques (PSE), Paris, Working Paper, 34.
5. Carbonnier C (2007). Who pays sales taxes? Evidence from French VAT reforms, 1987–1999. Journal of Public Economics. 91/5–6: 1219–1229.

6. Caspersen E, Metcalf G (1995). Is a value added tax progressive? Annual versus lifetime incidence measures. National Bureau of Economic Research, Working Paper 4387.
7. Crawford I, Keen M, Smith S (2010). Value added tax and excises. In Institute for Fiscal Studies: Dimensions of Tax Design: The Mirrlees, Oxford University Press, Oxford, p. 275–362.
8. Dušek L, Janský P (2011a). Dopady sjednocení sazeb DPH na 20 % na životní úroveň domácností. Studie think tanku IDEA při CERGE-EL, 12 s.
9. Dušek L, Janský P (2011b). Jak by sjednocení DPH na 17,5 % dopadlo na domácnosti a veřejné rozpočty. Studie think tanku IDEA při CERGE-EL, 18 s.
10. Dušek L, Janský P (2012). Návrhy daňových změn: kolik přidají veřejným rozpočtům? Ekonomická revue – Central European Review of Economic Issues. 15/1: 51–62.
11. Hamermesh DS (1980). Factor market dynamics and the incidence of taxes and subsidies. The Quarterly Journal of Economics. 95/4: 751–764.
12. Höhne S (2008). Role dávek státní sociální podpory při redukci chudoby rodin s dětmi. FÓRUM sociální politiky. 2/5: 33–56.
13. Izák V (2011). Vliv vládních výdajů a daní na ekonomický růst (empirická analýza). Politická ekonomie, Vysoká škola ekonomická. 2: 147–163.
14. Jahoda R (2004). Interakce sociálního a daňového systému a pracovní pobídky. Studie VÚPSV, v. v. i.
15. Klazar S a kol. (2006). Zatížení spotřebního koše daněmi ze spotřeby v České republice. Závěrečná výzkumná zpráva na Vysoké škole ekonomické.
16. Klazar S a kol. (2007). Dopad harmonizace sazeb DPH v ČR. Acta Oeconomica Pragensia. 15/1: 45–55.
17. Kotlán I, Machová Z, Janíčková L (2011). Vliv zdanění na dlouhodobý ekonomický růst. Politická ekonomie. 2011/5: 638–658.
18. Lapáček M (2008). Solidarita, ekvivalence a příjmová nerovnost v českém sociálním systému. FÓRUM sociální politiky. 2/1: 6–14.
19. OECD (2011). Taxing Wages 2009–2010. [online]. [cit. 2012-04-20]. Dostupné z: http://taxwatch.org.au/ssl/CMS/files/cms/219_OECD%20taxing%20wages.pdf
20. Peltzman S (2000). Prices rise faster than they fall. Journal of Political Economy. 108/3: 466–502.
21. Poterba JM (1996). Retail price reactions to changes in state and local sales taxes. National Tax Journal. 49: 165–176.
22. Prušvic D, Příbyl J (2006). Komparace zatížení pracovních příjmů reprezentativních typů domácností zaměstnanců v České a Slovenské republice osobní důchodovou daní a příspěvky na sociální zabezpečení, VÚPSV, v. v. i.

✉ Kontakt:

Petr Janský, Národohospodářský ústav AVČR, v. v. i., a Institut ekonomických studií, Fakulta sociálních věd, Univerzita Karlova v Praze
E-mail: petr.jansky@fsv.cuni.cz